03/07/2021

Προσιτό σε όλους πλέον το «Παρισινό Ψαλτήρι»

/ Παιδεία και Πολιτισμός

Προσιτό σε όλο τον κόσμο είναι πλέον ένα σπάνιο ελληνικό εικονογραφημένο χειρόγραφο του 10ου αιώνα, γνωστότερο ως "Παρισινό Ψαλτήρι", ή πιο επίσημα ο κώδικας Parisinus gr.139, που αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα της πολιτιστικής παράδοσης του Βυζαντίου, την περίοδο ακμής της Μακεδονικής δυναστείας.

Το χειρόγραφο φυλάσσεται στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας και την Παρασκευή παρουσιάστηκε επίσημα στο κοινό, σε ειδική εκδήλωση στο Παρίσι, από εκπροσώπους της Βιβλιοθήκης, του Πανεπιστημίου της Σορβόνης, του Ecole des Chartes και του Ελληνικού Ινστιτούτου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών της Βενετίας, παρουσία του Υφυπουργού Εξωτερικών της Ελλάδας, αρμόδιου για θέματα

Απόδημου Ελληνισμού, κ. Κώστα Βλάση.

Τους συμμετέχοντες χαιρέτησαν και καλωσόρισαν η Διευθύντρια του Ecole des Chartes κ. M. Bubenicek, η Διευθύντρια της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Γαλλίας κ. Isabelle Le Masne De Chermont, ενώ από την πλευρά του Ελληνικού Ινστιτούτου Βενετίας ο Υφυπουργός κ. Κώστας Βλάσσης τόνισε ότι η παρουσίαση του "Ψαλτήρα του Παρισιού", του περίφημου εικονογραφημένου βυζαντινού χειρογράφου Parisinus gr. 139, είναι ένα σημαντικό γεγονός, τόσο για την επιστημονική του σημασία, όσο και για την αναφορά του σε μέρος της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

«Η Γαλλία», είπε ο κ. Βλάσης, «είναι μια χώρα με βαθιά παράδοση συστηματικής μελέτης και έρευνας του ελληνικού πολιτισμού σε όλα τα πολιτιστικά της μονοπάτια, ενώ στα μουσεία και τις βιβλιοθήκες της, διατηρείται σημαντικό

μέρος της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η αγάπη των Γάλλων για συγκεκριμένα επιτεύγματα του ελληνικού πολιτισμού και για την ίδια την Ελλάδα, συνοδεύεται από την αγάπη και τον θαυμασμό των Ελλήνων για τη συμβολή της «Χώρας των Φώτων» στη δημιουργία της σύγχρονης δημοκρατίας, της Ευρώπης των λαών και της ειρήνης. Όπως έχει αποδείξει η ιστορία, μια αίσθηση δικαιοσύνης και αμοιβαίου σεβασμού οδήγησε τους λαούς μας σε επιτυχημένες συνεργασίες. Θέλουμε να συνεχίσουμε και να ενισχύσουμε αυτήν την παράδοση, επιστημονικά και πολιτιστικά, εμπνευσμένοι από το ίδιο όραμα για την πολιτιστική ταυτότητα της Ευρώπης».

Η προβολή διαφόρων πτυχών του ελληνικού πολιτισμού κατά τη βυζαντινή εποχή, ένας θεσμοθετημένος στόχος του Ελληνικού Ινστιτούτου, είπε ο κ. Βλάσης, σηματοδοτεί επίσης τις πολιτιστικές διαδρομές των Ελλήνων σε όλη την ιστορία. «Ως πολιτικός, αυτό ακριβώς θα ήθελα να επισημάνω στους διοργανωτές και σε αυτούς που είναι παρόντες. Ο Έλληνας, όπου κι αν είναι, σε οποιοδήποτε πολιτικό πλαίσιο, άνθισε και ανθίζει, έχοντας πάντοτε επίγνωση του πολιτισμού του».

Ένα σπάνιο ελληνικό χειρόγραφο με εικονογραφημένους τους Ψαλμούς του Δαυίδ

Το «Παρισινό Ψαλτήρι (Psautier de Paris)» είναι διάσημο μεταξύ των ερευνητών και των μελετητών της Βυζαντινής γραμματείας για τις δεκατέσσερις μινιατούρες πλήρους σελίδας που εμπίπτουν σε τρία σημεία:

Εφτά μινιατούρες βρίσκονται στην κορυφή του χειρογράφου και απεικονίζουν την ζωή του Δαυίδ. Μία μινιατούρα τοποθετείται μπροστά από τον ψαλμό του Δαυίδ (ψ.50), ενώ 6 μινιατούρες τοποθετήθηκαν στο τελευταίο μέρος του χειρόγραφου και σχετίζονται με τους ύμνους της Παλαιάς Διαθήκης. Πέραν της καλλιτεχνικής του αξίας, καθώς αποκαλύπτει τις κλασσικιστικές τάσεις εικονογράφησης του 9ου και 10ου αι., στο περιεχόμενό του αποτυπώνονται οι ερμηνείες των Ψαλμών διάσημων συγγραφέων της Βυζαντινής περιόδου, τα έργα των οποίων έχουν χαθεί. **Ο κώδικας Parisinus Grec. 139 θεωρείται ένας πολύτιμος μάρτυρας της κλασικιστικής διάθεσης των βυζαντινών συγγραφέων που τους έκανε να παραπέμπουν με ακρίβεια στα πρότυπά τους, ώστε "αυτοτελή έργα της πρωτοβυζαντινής περιόδου δεν εξαφανίστηκαν**".

Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του συγκεκριμένου χειρογράφου είναι ότι οι εικονογραφήσεις του συνδυάζουν την αρχαιοελληνική νοοτροπία με παλαιοδιαθηκικά θέματα, που στην εποχή τους σίγουρα ξάφνιαζαν κι αναμφίβολα επηρέασαν τις μετέπειτα περιόδους

.

Οι μελετητές του Ψαλτηρίου θεωρούν ότι το χειρόγραφο εικονογραφήθηκε και προσφέρθηκε ως δώρο στο νεαρό αυτοκράτορα και είναι άμεσα συνδεδεμένο με την αυτοκρατορική αυλή της Κωνσταντινούπολης.

Στη Δύση ταξίδεψε – ίσως και μέσω Βενετίας – μετά το 1500, όταν αποκτήθηκε από απεσταλμένο του βασιλιά Ερρίκου της Γαλλίας, πιθανόν το 1560 στην τιμή των 100 κορώνων, όπως φαίνεται σε βιβλιογραφικό σημείωμα στην αρχή του χειρογράφου, και εισήχθη μαζί με άλλα χειρόγραφα στη βασιλική βιβλιοθήκη το 1662.

Μιλώντας για το περίφημο χειρόγραφο, ο πρόεδρος της Εποπτικής Επιτροπής του Ελληνικού Ινστιτούτου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας, καθηγητής ΑΠΘ Χρ. Αραμπατζής, τόνισε ότι ο «Ψαλτήρας του Παρισιού, το περίφημο χειρόγραφο 139, είναι ένα χαρακτηριστικό δείγμα της πολιτιστικής παράδοσης του Βυζαντίου την περίοδο της μεγάλης του ακμής. Της ακμής της Μακεδονικής δυναστείας. Είναι μια εποχή όπου οι τάσεις της κλασσικής παράδοσης τόσο στην φιλολογία, όσο και στην εικονογραφία και γενικότερα την τέχνη, αναβιώνουν και δείχνουν τον τρόπο με τον οποίο οι βυζαντινοί προσλαμβάνουν το παρελθόν, το ελληνικό παρελθόν, τον ελληνικό πολιτισμό την δική τους παράδοση.

Αναφερόμενος στη συμμετοχή του Ελληνικού Ινστιτούτου Βενετίας στην εκδήλωση για το “Παρισινό Ψαλτήρι”, ο πρόεδρός του, καθηγητής ΑΠΘ, Βασ. Κουκουσάς σημείωσε στο ΑΠΕ-ΜΠΕ ότι «στους σκοπούς του Ινστιτούτου περιλαμβάνεται η προαγωγή των βυζαντινών και μεταβυζαντινών σπουδών του ελληνικού πολιτισμού και η ανάδειξη εν γένει ιστορικών, φιλολογικών και άλλων συναφών πτυχών του ελληνικού πολιτισμού κατά του Βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς χρόνους. Ως το μοναδικό βυζαντινό κέντρο της Ελλάδας στο εξωτερικό, στην καρδιά της Ευρώπης, και σε συνεργασία πάντοτε με τα υπουργεία Εξωτερικών και Παιδείας, είναι φυσικό να αναλαμβάνει αυτού του είδους τις πρωτοβουλίες».